

به نام خدا

طرح درس

بلاغت کاربردی

(Practical rhetoric)

مربوط به دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی

این درس با دو واحد، مباحث عمده‌ی علوم بلاغت را شامل می‌شود؛ ولی با توجه به جنبه‌ی کاربردی بیشتر علم بیان بر دو علم دیگر، یعنی معانی و بدیع تکیه‌ی بیشتر کلاس‌های آن بر این علم قرارداد.

نظر به این که دانشجویان این درس در دوره‌ی کارشناسی در درس‌های «بلاغت ۱» و «بلاغت ۲» با کلیات مباحث علوم بلاغت آشنایی یافته‌اند، در این دوره مجال آن را خواهند یافت که این علوم را در کلاس‌های درس برای نقد و تحلیل متون ادب کهن و معاصر به خدمت بگیرند و به این ترتیب به صورت کارگاهی از طریق نوعی نقد که آن را «نقد بلاغی» می‌خوانند، در جهت شناسایی و ارزش‌گذاری این آثار گام موثرتری بردارند.

موضوعات مطرح در جلسات درس بلاغت کاربردی

جلسه‌ی نخست: در این جلسه ضمن یادآوری نکته‌های کلی درباه‌ی علوم سه‌گانه‌ی بلاغت، در خصوص خاستگاه و تعریف این سه علم از نظر بلاغیون متقدم و متاخر مطالب قابل طرحی بیان خواهد شد و با بیان سوالاتی دانشجویان نیز دعوت به ورود در بحث‌ها می‌شوند.

جلسه‌ی دوم: در این جلسه در خصوص زیبایی و تخیل به عنوان دو عنصر سازنده و در پیوند با مباحث مربوط به علم بدیع و علم بیان، دانشجویان با دیدگاه برخی از نظریه‌پردازان مشهور در این دو زمینه آشنایی کافی پیدا می‌کنند.

جلسه‌ی سوم: از این جلسه به بعد دانشجویان با استفاده از منابع معرفی شده در جلسه‌ی نخست، یکی از مباحث تعیین شده را به‌دقت مطالعه خواهند کرد و در کلاس ضمن مطرح کردن سوالات و ابهامات خود، به نقد و بررسی شواهد شعری ارایه شده در آن مبحث می‌پردازند. گفتنی است که جلسه‌ی سوم به بررسی مقدمات مندرج در منبع اصلی درس اختصاص دارد.

جلسه‌ی چهارم: بحث در مورد مجاز و انواع آن در علم معانی و بیان، از جمله مجاز عقلی، مجاز مرکب، مجاز لغوی، مجاز عرفی، مجاز شرعی و چگونگی بازتاب آن‌ها در متون ادبی و دیدگاه نظری در مورد آن‌ها.

جلسه‌ی پنجم: بحث درباره‌ی انواع مجاز مرسل و جداسازی آن از مجاز استعاری، همراه با بررسی شواهد متعدّد از متون کهن و معاصر در کلاس به صورت کارگاهی.

جلسه‌ی ششم: ورود به بحث تشبیه و بیان آرای نظری بلاغیون در خصوص این تصویر پرکاربرد در ادبیات، به‌ویژه در شعر و توضیح درباره‌ی انواع و ساختارهای گوناگون آن. همچنین نقد و بررسی منابع موجود کهن و معاصر در باره‌ی آن.

جلسه‌ی هفتم: ادامه‌ی مبحث تشبیه و بیان نکته‌های مهم زیبایی‌شناختی درباره‌ی آن و بررسی انواع قالب‌های آن در نمونه‌هایی از شعر شاعران کهن و معاصر در کلاس به صورت کارگاهی.

جلسه‌ی هشتم: ورود به بحث استعاره و بیان آرای نظری بلاغیون متقدم و متأخر در خصوص این تصویر و توضیح درباره‌ی انواع و ساختارهای گوناگون آن. همچنین نقد و بررسی منابع موجود کهن و معاصر در باره‌ی آن.

جلسه‌ی نهم: ادامه‌ی مبحث استعاره و بیان نکته‌های مهم زیبایی‌شناختی درباره‌ی ارزش هنری و ادبی آن و بررسی انواع قالب‌های آن در نمونه‌هایی از شعر شاعران کهن و معاصر در کلاس به صورت کارگاهی.

جلسه‌ی دهم: ورود به بحث در مورد استعاره گونه‌ها از جمله نماد، اسطوره، تمثیل و آرکی‌تایپ و بیان آرای نظری در خصوص این تصویرها در بلاغت جدید و توضیح درباره‌ی انواع و ساختارهای گوناگون آن‌ها.

جلسه‌ی یازدهم: بحث در باره‌ی سمبل یا نماد و جلوه‌های آن به‌ویژه در شعر معاصر و بیان نکته‌های مهم زیبایی‌شناختی درباره‌ی آن و بررسی انواع قالب‌های آن در نمونه‌هایی از شعر شاعران کهن و معاصر در کلاس به صورت کارگاهی.

جلسه‌ی دوازدهم: بحث در باره‌ی **اسطوره** و جلوه‌های آن در شعر شاعران کهن و معاصر و بیان نکته‌های مهم زیبایی‌شناختی درباره‌ی آن، همراه با بررسی نمونه‌هایی از شعر شاعران کهن و معاصر در کلاس به صورت کارگاهی.

جلسه‌ی سیزدهم: بحث در باره‌ی **تمثیل** و انواع آن در شعر شاعران کهن و معاصر و بیان نکته‌های مهم زیبایی‌شناختی درباره‌ی آن، همراه با نمونه‌هایی از شعر شاعران کهن و معاصر در کلاس به صورت کارگاهی.

جلسه‌ی چهاردهم: بحث در باره‌ی **کهن الگوها** و ارتباط آن‌ها با آرای یونگ و نیز جلوه‌های آن در شعر و داستان و بیان نکته‌های مهم زیبایی‌شناختی درباره‌ی آن، همراه با بررسی نمونه‌هایی از داستان‌ها و شعر شاعران کهن و معاصر در کلاس به صورت کارگاهی.

جلسه‌ی پانزدهم: ورود به بحث در مورد **کنایه** و انواع ساختارهای آن در انواع ادبی و بیان آرای نظری و زیبایی‌شناختی در خصوص آن در بلاغت کهن و جدید.

جلسه‌ی شانزدهم: ادامه‌ی مبحث کنایه و بررسی انواع قالب‌های آن در نمونه‌های شعر شاعران کهن و معاصر در کلاس به صورت کارگاهی.

جلسه‌ی هفدهم: تمرین‌های کلی در خصوص تمام تصاویر گفته شده در جلسات پیشین.

جلسه‌ی هجدهم: ارزش‌یابی پایانی.